

pa je praznina. Afriške in azijske države čedalje bolj zaostajajo za tempom svetovnega razvoja.

Medtem ko znaša nacionalni dohodek na prebivalca v zahodni Evropi, v britanskih dominionih in v Združenih državah vsaj 1000 dolarjev na leto in je na Japonskem tudi 500 dolarjev, je v večini azijskih in afriških držav manj kot 100! V treh največjih državah Azije, na Kitajskem, v Indiji in v Pakistanu, je komaj 70 dolarjev.

V Aziji so samo tri države, ki napredujejo s hitrimi koraki. To so Japonska, Kitajska in Izrael. Res je, nekatere države imajo lepe dohodke — petrolej! — vendar je ta zelo neenakomerno porazdeljen.

V jeziku ekonomistov sploh ne moremo več govoriti o »Vzhodu« in »Zahodu«, marveč le o razvitem Severu in nerazvitem (kolonialnem) Jugu. V tej kategoriji so v Aziji vse dežele, razen Japonske, v Afriki pa vse, razen Južne Afrike. V Latinski Ameriki ni niti ene razvite dežele. Res je, Venezuela je bogata — nafta! — vendar je nerazvita. Tu je ostal še fevdalizem. Isto velja tudi za Kuvait.

Pokazalo se je, da se svet, iz katerega je sestavljeno človeštvo, čedalje bolj diferencira. Vsakdo bi pričakoval nasprotno. Kljub vsej tehniki, prometu, turizmu, trgovini in medsebojnim stikom se slika sveta vedno bolj drobi. Še med Arabci so razlike vse večje. Specifičnosti posameznih držav in skupin držav so vse bolj očite in konkretne.

Afroazijska solidarnost je bila lepa ideja, vendar je bila samo fikcija. Tudi druge zveze niso prestale izpita.

Sen velikega osvoboditelja Latinske Amerike Simona Bolivarja o združitvi dežel španske in portugalske Amerike v veliko konfederacijo se ni uresničil. Arabci ne morejo priti skupaj in vendar imajo skupni jezik, skupni izvor, isto vero in civilizacijo, žive strnjeno od Perzijskega zaliva do Atlantika. Arabska liga je lepo pročelje, blešči se v toplem južnem soncu. Federacija med tremi zahodnoafriškimi deželami: Gano, Gvinejo, in Malijem je bila kratkotrajna, bila je le izraz trenutnega navdušenja.

Alžirska konferenca novembra 1965 bi lahko postala mejnik v zgodovini sveta. Niti Vzhod niti Zahod — to je bila velika ideja. Vendar se ni mogla uresničiti. Afroazijska skupina držav se je znašla v težkih kontradikcijah. Ideološki antagonizem med kitajsko in sovjetsko diplomacijo je že dalj časa razjedal to stavbo, razmajal ji je temelje, potegnil jo je v nevaren vrtinec.

Zdaj ko se rahljajo fundamenti vzhodnega in zahodnega bloka, zdaj se je pokazalo, da bodo morale tudi afroazijske države iskati novih rešitev. Bandung je dosegel svoj cilj, kolonializem je izgubil svoje pozicije. Mnogi predlagajo regionalne konference. Manjše skupine imajo več skupnega, zato lažje najdejo skupni jezik.

Miran Ogrin

TRETJE OKO BOGA ŠIVE. Evropa je s svojimi drobnimi problemi stopila v ozadje; v ospredju je velika Azija z velikimi problemi. Ko je ameriški politični komentator Walter Lippmann pred dnevi napisal: »V Evropi se zdaj lahko pogajamo, toda v Aziji utegne priti do katastrofe«, najbrž ni meril toliko na Vietnam in z njim v zvezi na Kitajsko, temveč ga je do tega sklepa pripeljal spopad na Indijskem polotoku.

Štirinajstdnevna bitka v pendžabski ravnini med Sialkotom in Lahorom se je nehala brez prave odločitve: na bojišču je ostalo nekaj sto zoglenelih oklepnih vozil — pakistanskih in indijskih — kot žalosten spomenik »največji tankovski bitki v vsej zgodovini«. Tako Pakistanci kot Indijci so spoznali, da »bliskovita vojna« ni uspela; v dveh tednih sta se obe strani izčrpali in vojni bes se je polegel ob spoznanju, da lahko edinole izbirata: ali premirje ali pa dolgotrajna pozicijska vojna. Spričo tega upamo, da bo Združenim narodom vendarle uspelo pomiriti soseda in vsaj začasno omrtvičiti »kašmirsko vprašanje«. Če bo U Tantu to uspelo, potem bo vsaj začasno odstranjena nevarnost, da se spor zaradi »nepomembnega« Kašmira razmahne v veliko vojno, katere obsega ne bi zdaj znal napovedati nihče.

Pomislimo samo na Kitajsko, ki je brž izkoristila ta spopad, da je še sama opozorila na svojo »navzočnost«: grožnja Indiji zaradi nekakšnih utrd v Sikkimu je bila kar preveč prozorna; Sovjetska zveza je brž opozorila Peking, da ne bi mogla ostati brezbrizna spričo konflikta »v neposredni bližini svoje meje«. Pod vzhodnimi obronki Himalaje tudi ZDA stopnjujejo svojo »eskalado« s kopičenjem čet in neprestanim bombardiranjem Severnega in Južnega Vietnama. Da bi bila podoba še bolj pisana, so Indonezijci ponudili Pakistanu milijon vojakov, to pa le nekaj dni prej, preden se je vsa Indonezija znašla v kaosu, kateremu ni videti pametnega konca. Vse je kazalo, da se pripravlja »velika predstava«...

Na srečo je nastal predih, kar pa ne pomeni, da se zaplet v Aziji ne bo nadaljeval.

»Kašmirski problem« je iz Indije, ki je vse doslej veljala za pobudnika pacifizma, napravil državo, ki je čez noč pozabila na Gandhija in Nehruja. Šastri je najbrž prešibak, da bi utegnil potlačiti sile, ki stopajo v ospredje. Če se je ob pakistansko-indijskem spopadu vsak trezen človek vprašal, ali sta Pakistan in Indija že dovolj bogata, da si lahko privoščita vojno, pa je bil Šastrijev poziv Indijcem, naj žrtvujejo po en dnevni obrok hrane za vojaške namene nekaj nerazumljivega: ves svet — in Indijci bolj kot kdor koli drug — ve, da je v Indiji takšna revščina, da jedo ljudje samo štirikrat na teden... V teh obupnih razmerah pa indijski tisk dan na dan poziva vlado, da naj izdelava vsaj eno atomsko bombo, ker pač »jedrska razstreliva stanejo dvajsetkrat manj od konvencionalnih«!

Toda o atomski bombi ne pišejo samo časopisi; o tem so govorili tudi v indijskem parlamentu. Indija noče več prenašati ponižanja. »Kitajska se je dvignila visoko in je dosegla psihološko zmago, ker je prva nebela država, ki je zdrobila atomski monopol«, je izjavil neki indijski poslanec. Indija je upala, da bo njej pripadla ta slava, zdaj pa jo je prehitel severni sosed, ki počenja vse mogoče, da bi ponižal Indijce: ultimatum zaradi utrd v Sikkimu je bil le eden od mnogih tovrstnih posegov.

Ni še dolgo, odkar je največji indijski dnevnik »Statesman« objavil mnenje francoskega generala Pierra Galloisa o Kitajski: »V manj kot petih letih bo Kitajska tako močna, da bo lahko pripravila vse svoje sosede, da bodo »peli«, kot se bo njej hotelo. Leta 1975 bo pomenila resno nevarnost za vsi Azijo. Leta 1980 pa bo kitajska jedrska moč že tolikšna, da bo lahko zoprvala celo ZDA«. Toda to mnenje francoskega generala ni osamljeno; več podobnih ocen je bilo slišati tudi od drugod, a s temi ocenami se nemara strinjajo strokovnjaki v Washingtonu in Moskvi.

Indija noče zaostajati. Zato toliko pozivov, ki naj pripravijo indijsko vlado, da se bo odrekla svojemu dosedanjemu stališču. Bramani pravijo, da poznajo v Indiji atomsko bombo že dobrih 2000 let: to je tretje oko boga Šive: ko se to oko odpre, se vse spremeni v prah...

Indija ima dve tretjini vseh svetovnih zalog torija, prav tako ima obilo urana. V Biharu bo v kratkem začela delati tovarna, ki bo predelala več kot tisoč ton jedrskega minerala na dan. V Trombayu stoje trije veliki jedrski reaktorji, od katerih dela največji s polno paro že od leta 1963; doslej je samo ta reaktor izdelal toliko jedrske snovi, da bi zadostovalo za dve bombi. V bližini Bombaya je tovarna z zmogljivostjo 20 kg plutonija na leto; za bombo zadostuje 5 kg plutonija! Dr. Bhabha, svetovno znani atomski fizik, je že pred časom povedal, da bi Indija brez posebnih težav lahko v poldrugem letu izdelala jedrsko bombo. Še več: v kratkem bi Indija lahko dohitela Kitajsko, podobno kot je Sovjetska zveza dohitela Združene države Amerike.

Indija je bila prva država, ki je podpisala moskovski sporazum o prepovedi jedrskih poskusov. Kaže, da bo tudi prva, ki bo to pogodbo prekršila: prva poskusna eksplozija naj bi bila pod zemljo. Moskovski sporazum pač ne velja tudi za poskuse, ki jih z jedrskim orožjem opravljajo pod zemljo...

Če se bo to zares zgodilo, potem se bo s tem tudi končala indijska nevtralnost. Začela se bo nevarna tekma v oboroževanju, slej ko prej naperjena proti Kitajski. Kakšne posledice pa utegne imeti ta sprememba, ni težko predvideti. Naravno je, da tudi Kitajska ne bo držala rok križem. Že pred leti je Peking sklenil, da bo podprl Pakistan, reakcionarno državo, ki je tesno povezana z zahodnimi velesilami, pač z namenom, da ga postavi proti Indiji, ki se vsaj formalno zavzema za socializem in velja za enega izmed pobudnikov neangažiranosti. Kako je to mogoče? Po zdajšnji koncepciji pekinških voditeljev je svet razdeljen na dva tabora: na tej strani so bogate industrijske države, na drugi strani pa je ves gospodarsko zaostali svet; ta razdelitev se ujema z rasno razdelitvijo na bele narode in na barvasta ljudstva. Slednjim stoji na čelu Kitajska — peta velesila, tista namreč, ki ima poleg ZDA, ZSSR, Velike Britanije in Francije na voljo — atomsko bombo. Kitajska torej vodi »večino« proti »manjšini«. Po tej koncepciji ne more biti nevtralec; indijska zamisel o nevezanosti je le »mamilo za množice«. Zato je treba Indijo onemogočiti, osmešiti, ponižati, skratka skrhati njen vpliv v Aziji in Afriki. V New Delhiju to čutijo in se tega zavedajo. Zato naj se tudi revna Indija spusti v drago oboroževalno tekmo, da bo njen bog Šiva lahko že čez kratek čas odprl še tretje oko...

Kam to pelje? To je vprašanje, na katerega Indijci nemara sami ne bodo znali odgovoriti. Četudi si bodo Indijci napravili »vsaj eno atomsko bombo«, zato ne bodo jedli po petkrat na teden, pač pa utegne ta bomba pomeniti uvod v katastrofo, ki utegne vso Azijo spremeniti v ruševine. Samo Azijo...?

D. S.

ODKRITA BESEDA O NELJUBEM POJAVU. V zadnjem času me večkrat ustavijo na ulici resni in pošteni znanci ter pripovedujejo o incidentih, kakršnih bi ne pričakoval nihče v Ljubljani, najmanj pa tisti, ki veruje v zgodovinsko vlogo in realni pomen jugoslovanske skupnosti. Tako so pred nekaj dnevi v dveh trgovinah na Titovi cesti ljudje, ki so verjetno doma iz SR Srbije, nastopili zelo arogantno nasproti prodajalkam, ker so jim odgovarjale v slovenščini. Pri